

Теплицька А.О.

кандидат педагогічних наук,

Міжнародний гуманітарно-педагогічний інститут «Бейт-Хана»

ДЕЯКІ ПІДХОДИ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МОЛОДШИХ КЛАСІВ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Створення цілісної наукової системи вивчення проблеми формування основ професіоналізму майбутнього вчителя молодших класів, визначення категоріально-понятійного апарату передбачає різноманітні теоретико-методологічні підходи.

Зауважимо, що «серед наукових понять, з якими доводиться мати справу педагогу, поняття «методологія» – одне з найбільш невизначених, багатозначних і навіть суперечливих» [1, с. 498]. С. Гончаренко характеризує методологію як науку про побудову людської діяльності, насамперед, пізнавальної [1, с. 488]. Методологія (грец.- *μεθοδολογία* — вчення про метод) – сукупність прийомів дослідження, що застосовуються в науці; вчення про методи пізнання та перетворення дійсності. Основу методології складає мислення та світогляд, як операційне середовище самодисципліни та роботи з інформацією, моделями, алгоритмами [2].

Ми розглядаємо як сучасне робоче визначення таке, яке надав Я. Калакура визначенню методології, що «...ґрунтується на загальній теорії пізнання, на здобутках досвіду, виступає синтезом теорії й практики наукового дослідження та складається з трьох основних компонентів: а) принципи (правила) дослідження; б) методи (прийоми, способи) пізнання; в) допоміжні або спеціальні засоби дослідження: новітня оргтехніка, інформаційні та обчислювальні технології тощо» [3, с. 100].

Усі рівні методології утворюють складну систему, у межах якої між ними існує певна супідрядність. Це створює відповідні передумови для конструктивного відбору, систематизації, ієрархізації методологічних стратегій та їхнього практичного застосування до вивчення проблеми дослідження – обґрунтування змісту, форм, методів та технологічних засобів формування професіоналізму майбутніх учителів молодших класів в процесі їхньої професійної підготовки.

Як методологічну основу до формування основ професіоналізму майбутніх учителів молодших класів на конкретно-науковому рівні нами запропоновано використання сукупності таких методологічних підходів: компетентнісного, акмеологічного, культурологічного, технологічного.

Компетентнісний підхід передбачає розвиток здатності фахівців вирішувати завдання з опорою на знання, досвід, цінності. Компетентнісний підхід у навчанні як загально-педагогічну тенденцію започатковано організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) [4] і тривалий час до основних компонентів компетентнісної освіти відносили формування знань, умінь і цінностей особистості. Під час визначення результатів освіти ЗУН (знання, уміння, навички) спиралися на теоретичне обґрунтування наявності ієрархії знань, методик їхнього формування та оцінювання. Така парадигма доволі довго була домінантною в українській освіті і сьогодні ще

має своїх прихильників. Однак зміни, що відбуваються в освіті України та співвідносні з глобальною метою забезпечення входження людини в соціальний світ, його продуктивною адаптацією в ньому, викликають потребу переходу до більш особистісних і соціально інтегрованих результатів навчання. Це означає формування нової парадигми результатів, до яких, крім знань і вмінь, зараховують продуктивні способи діяльності, спроможність послуговуватися знаннями в щоденному житті, креативність та мобільність їхнього застосування.

Акмеологічний підхід «розглядає професіоналізм як певний феномен, системне явище, що характеризує стан особистості і діяльності педагога, є умовою досягнення ним найвищих показників в особистісно-соціальному розвитку, професійній діяльності, творчості» [5].

Акмеологічний підхід розглядає професіоналізм як певний феномен, системне явище, що характеризує стан особистості та діяльності педагога, є умовою досягнення ним найвищих показників в особистісно-соціальному розвитку, професійній діяльності та творчості. Цей підхід відкриває можливості для виявлення рівня професіоналізму як одного з показників ефективного самовдосконалення та фундаментальної категорії акмеології. Особистісно-професійний розвиток особистості зорієнтований на високий рівень професіоналізму та професійних досягнень, який реалізується за допомогою освіти, виховання та саморозвитку в процесі професійної діяльності та професійної взаємодії. Саморозвиток педагога як фахівця відбувається під впливом професійної діяльності. Водночас індивідуальна неповторна особистість педагога впливає на процес і результат педагогічної діяльності.

Культурологічний підхід визначає джерелом розвитку особистості культуру, а освіту – способом розвитку людини в культурі.

Для психолого-педагогічних досліджень методологічно важливим є положення про органічний зв'язок культури з людською діяльністю, виходячи з чого, не всяка діяльність збагачує культуру, а лише та, в результаті якої розвивається й удосконалюється індивід [6, с. 86–87]. Відповідно культура, з одного боку, акумулює результати творчої діяльності людини, а з іншого – формує її саму як творця, удосконалюючи духовно-творчі можливості особистості. Саме тому особливий інтерес становить ідея співвідношення творчості, культури, професіоналізму.

Отже, для формування основ професіоналізму майбутніх учителів молодших класів культурологічний підхід вважаємо достатньо вагомим. По-перше, він найбільш повно виражає глибинні цілі педагогічної освіти, дозволяє піднятися над вузькопредметним мисленням; по-друге, формує ціннісний погляд на якість освіти в контексті особистісно зорієнтованої парадигми, орієнтує організацію навчального процесу на гуманістичні, особистісно значущі цінності.

Технологічний підхід заснований на оволодінні вчителем варіативними технологіями та їх використанні в навчально-виховному процесі з метою досягнення високої результативності професійної діяльності. Рівень професіоналізму педагога залежить від розвитку його професійно-технологічних компетентностей.

Поняття технологічного підходу в галузі освіти з'явилося в середині ХХ століття на основі програмованого навчання, характерною ознакою якого було чітке формулювання навчальної мети та послідовне її досягнення. Нині технологічний підхід у сфері педагогічної теорії і практики визначається як орієнтація навчально-виховного процесу на гарантований освітній результат. Звертає увагу на себе той факт, що в педагогічній практиці технологічний підхід втілюється через такі дії: максимально чітке формулювання поставленої мети, що спроможне зорієнтувати на отримання конкретного результату; підготовка необхідних навчальних та робочих матеріалів й організація процесу для реалізації мети; пошук та визначення механізмів взаємодії, а також оцінки поточних, проміжних та підсумкових результатів; встановлення еталону оцінки та механізму порівняння з кінцевим результатом [8].

Таким чином, використання технологічного підходу під час формування основ професіоналізму майбутніх учителів молодших класів передбачає: прогнозовану постановку мети, попередню діяльність з проектування педагогічної технології, конструювання інструментарію або механізму діагностики отриманих результатів, визначення ефективності педагогічної технології; реалізацію відкоригованої педагогічної технології; засвоєння студентами навчальних елементів, які забезпечують високий рівень сформованості основ професіоналізму майбутнього вчителя початкових класів.

Таким чином, розглянуті підходи вироблені у філософії, наукознавстві, психології, педагогіці, закладають методологічні орієнтири для подальшого вивчення проблеми формування основ професіоналізму майбутнього вчителя початкових класів.

Водночас, слід урахувувати, що кожен із представлених підходів та принципів розкриває хоч і сутнісні, але все-таки однобічні характеристики явищ. Тільки комплексне використання проаналізованих концептуальних підходів створює передумови для глибинного розуміння та усвідомлення сутності основ професіоналізму майбутніх учителів початкової освіти.

Список використаних джерел:

1. Енциклопедія освіти / [гол. ред. В. Г. Кремень]. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
2. Вільна енциклопедія Вікіпедія. [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Методологія>
3. Калакура Я. С. Українознавче дослідження : теорія та методологія / Я. С. Калакура. – Тернопіль : Джура, 2012. – 292 с.
4. Rychen D. S. Definition and Selection of Competencies (De Se Co) : Theoretical and conceptual Foundations. Strategy Paper : and Overarching Frame of Reference for a Coherent Assessment and Research Program on key Competencies [Electronic resource] / D. S. Rychen, L. H. Salganik. – Access mode : www.deseko.admin.ch
5. Дубасенюк О. А. Акмеологічний підхід як стратегічний орієнтир особистісно-орієнтованої педагогічної освіти / О. А. Дубасенюк // Проблеми освіти : збірник наукових праць. – Житомир-Київ, 2015. – Вип. 84. – С. 25–30.
6. Гузій Н. В. Категорія професіоналізму в теорії і практиці підготовки майбутнього педагога : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Гузій Наталія Василівна ; Інститут вищої освіти Академії педагогічних наук України. – К., 2007. – 432 с.
7. Стрілець С. І. Інноваційні педагогічні технології у вищій школі : навчально-методичний посібник / С. І. Стрілець. – Чернігів : Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка, 2012. – 200 с.